
SEBERO ALTUBEREN ESAKERAK ETA ATSOTITZAK

Sebero Altubek 1912. urtean, batez be Gernikan eta Arrasaten, batutako esakerak eta atsotitzak argitaratu dauz Xabier Kalzakortak MENDEBALDE alkarteak kaleratutako "Menbebaldeko euskera XX. mende goienean" deritxon liburuan. Ona emen, bada, lan orren emoitza.

- Agindua bat, emona bi, aginduaz pozik izan adi.
- Aal danean aal dana, itsasoko arrainik onena.
- Aaleginak egitea ez dok naikoa, aaleginote egin bear dok.
- Aaleginak, zazpi.
- Alabea ezkondu ta gero, merkatariak atera.
- Aldiz-aldiz, zapatariak zaldiz.
- Alperrik izango dok gizonik abilena, ez dok aberastuko doan dabilena.
- Andre Maria martiko, artean udeak tatiko.
- Arin ta eraz, usoak egiten dau egaz.
- Astoak eunginan, besteko modua.
- Astoa eunetan, asinus ad linans.
- Ate ama maratila.

Bakotzak bere opilari ikatz egiten deutso. Guk be geureari egiten deutsogu.

- Balego ta balitz, alkarren atzean/urreean dabilz.
- Bearra kakea, bapez egin ta bakea.
- Beia lausian (lauzurian) eta lausikorik (lauzurikorik) ez.
- Biziak erremedioa, flak enterrarioa.
- Dagoanean bon-bon, ez dagoanean egon.
- Dagoanean dagoantxua, ene enetxua.
- Derrigorrekua, iltea da bakarrik.
- Dirurik ez daukana perretxikotan, zizpuru egiteko lekurik askotan.
- Donostian Donostia eta gorostian gorostia.
- Egiak, erreten dauz begiak.
- Eginak, egitekoari itxaron.
- Eunak, eun lan.
- Entzun ta gor.
- Entzun ta gor, ikusi eta itsu.
- Errementariaren etxean, zotza burduntzi.
- Etxe utsa alagarri, betea kontsolagarri.
- Etxe utsa, gerra utsa.
- Etxean gerrea eta kanpoan barrea.
- Ez dan bedarra, berez igarten da.
- Ez nekian baino, oba (dok) banekian.
- Ezer ez dagoan lekuan, eskuak garbi.
- Ezin dauanak lasuna, jo bei agoan asuna.
- "Ezin leike" ez eik esan, "ezin neike" baino.

- Ezina, arria baino gogorragoa (dok).
- Ezkondu arte larri, gero baragarri.
- Ganorabako etxean, goizeko saldea arratsean.
- Gauean errondan, goizean logura, orrako mutil on ez dok osasungura.
- Gauean errondan ta goizean logura, ene semetxu ez az osasungura.
- Gauza barria galbaeaz ura, zaarra edarreaz be ez.
- Gazteak gaztelu eta zaarrak maskelu.
- Gazteak segururik ez, zaarrak eskapurik ez.
- Gerrarik onena baino, bakerik txarrena oba / oba dok bakerik txarrena.
- Goazen beste errira, an be txakurrak dira.
- Guzurra esan neban Getarian, ni baino leen zan atarian.
- Guzurra ta errena, arin arrapetan dira.
- Guzurra ta errena, errez oratuten.
- An be txakurrak ortozik.
- Asiak, egina dirudi.
- Asiak egina dirudi, eginak urregorria.
- Atzamarra emon ta besoa artu.
- Azurra koipea, baina maminak ohea.
- Iru gauza alperrik galduten dira munduan: beartsuen arrazoia, nagien indarra eta urrineko egur igarra.
- Igaz igazkoa ta aurten aurtengoa, nekez ezkonduko da ganorabakoa.
- Intxaurretarako, ez dok arririk falta.
- Inurria be, aide oba aurka baino / aurka baino aide oba.
- Ipinea, zain dago.
- Itsuari argi egiteko ona ago.
- Jaungoikoak, otz aina estalgi emon oi dau.
- Jaungoikoak, otz aina estalgi emoten jeuskuk.
- Jokoa, ez da errentea.
- Kontuak kontu, senarrak boltsea, deabruak eroan daijala olango ezkontzea.
- Kanpo, eder.
- Kriada barriak, galbaeaz ura.
- Kriada barriak galbaean ura, zaarrak erradan be ez.
- Lapurra, lapurren bildur.
- Lausian (lauzurian) pupu, lamaian (laumarian) trapu.
- Leenengo asunak eta gero lasunak.
- Luna bigunago, arra barrurago.
- Marabidian idia, non da marabidia?
- Martiko eguraldia, eguzkia edo euria.
- Mojei, ez jake burdirik iruliten.

Eusko Jaurlaritzaren

Laguntzaz.

Kultur Saila'k diruz lagundutako aldizkaria.

Mokorik ez daukanak, painueloa.
 —Mortzilea, katuaren atzean.
 —Nik igarri, nor dan egarri.
 —Non nire txoko, an nire goxo.
 —Norbera ondo dagoanean, ez dok erruki laguna.
 Nork nori, galdara zaarrak pertzari.
 —Ondo eginaren pagoa, ate ostean paloa.
 —Orain be, leengo lepotik burua.
 —Otsoak, otsokumerik ez jok/dau jaten.
 —Pazko euritsu, urte ogitsu.
 Pazkoko euria, urteko ogia.
 —Saldua, galdua.
 —San Bizente otza, neguaren biotza.
 —San Jurgi, artoak ereiteko goizegi; San Markos, artoak ereinda balegoz.
 —San Milian, ardia/ardikia jan eta akitian.
 —San Milian, buzkantzak jan ta akitian.
 —Santa Lutzia, eguna motza eta gaua luzea.
 —Santa Lutziaz gaua da luze, San Bernabetan eguna. Norbera ondo dagoanean, ez dok erruki laguna.
 —Segidorea, bentzidorea.
 —Surik ez dagoan lekuan, kerik ez.
 —Surik ez dan lekutik, kerik ez.
 —Toketan jakoz arratoiari polainak!
 —Toketan jakoz astoari polainak!
 —Tripeak, urak eta suak, emoten jok guztia eroa.
 Tripeak, urak eta suak, emoten jaken guztia eroaten joek/dabe.
 —Txakur gosetuak, ogiaz amets.
 —Txarria, beti basatzara.
 —Udabarriko lora ederrak jausten dira negura, beti gustora biziko danik ez dok jaioko mundura.
 Ukondoa ur, baina ezin munik egin.
 —Ukondoa urrean, baina munik ezin egin.
 —Umeak zer ikusi, a ikasi.
 —Umearen zentzuna, etxean entzuna.
 —Uren ganeko bitsetan eta areen ganeko sitsetan (dabil).
 —Urrineko intxaurrak amalau, urreratu eta lau.
 —Urrineko intxaurrek, zarata asko.
 —Urtebarri, zoroak igarri.
 Usotik usarrera (on be).
 —Zaitan fin eta urunetan basto.
 —Zaitan urun eta urunetan zai.
 —Zalditik astora.
 —Zelango Peruxa, alango Maruxa.
 Zer ikusi, a ikasi.
 —Zozoak beleari, eperdibaltz.

Berbalapikoa

adi= zaitez (itanaoa).
 dok= da (itanaoa).
 aaleginote= aalegin andia.
 aldiz—aldiz= batzuetan, lantzean bein, noiz edo noiz.
 doan= doainik, musutruk, ezer ordaindu bank.
 tatiko= emoteko keinua egin baina emon ez. (tatiko ibili, tati egin)
 eraz= errez, aalegin andirik egin barik / egokiro, taiuz.
 eunginan= eungintzan, eunetan, oialak egiten.
 eunetan= eungintzan, eunginan, oialak egiten.
 asinus ad linans= (latinezko esakerea).
 maratila= kisket, zerraila, txaramel.
 Opil= talo antzekoa.
 lauzuri= lauzuriko, lausi (lau zuriko txanpona).

bon—bon= eurrez, oparotasun, ugaritasun / xaukeria, dirua alpe-
 rrik ondatutea.
 zizpuru= asperen, zinkuri, negar—zotin.
 eun= oial.
 burduntzi= erreleku, gerren.
 alagarri= nekegarri, neketsu, gatx, gogor.
 eik= eizu (itanaoa).
 lasun= korkoin (arrain moeta bat).
 az= zara (itanaoa).
 osasungura= osasunzale, osasungose.
 galbae= arrazko, bae.
 edarra= suil, murko, txanbil (ura eroatekoa).
 maakelu= kankailu, trakets, ganorabako, trauskil.
 atarian= jende guztiaren agoan / etxeko ataurrean.
 erren= urgun, txanget, inkili—ankala dabilena.
 ortozik= oinutsik.
 beartsu= txiro, ezeuki, lander.
 dok= dozu (itanaoa).
 ipina= imina, gaitzeru, *anega* laurden (pisu—neurria).
 estalgi= abaro, babesleku, gordeleku, estalpe.
 jeuskuk= deusku (itanaoa).
 pupu= min, oinaze.
 laumari= laumaraiko, laumarai (lau marabidiko txanpona)
 marabidi= marai (txanpon moeta bat).
 pertz= galdara, maskulu.
 leengo lepotik burua= eritxia edo izakerea inoiz aldatu barik dabi-
 lena / nor berean egon.
 jok= dau (itanaoa).
 akitian= jauzika, triskan, ikotika, saltoka. (akitika ibili)
 ero= zoro / uts, utsal, bao.
 joek= dabe (itanaoa).
 mun egin= buruan izan ezik, gorputzearen edozein lekutan emo-
 ten dogun musua; buruan emon ezkeru, musu esaten jako.
 sitsetan ibili= ugari be ugari euki, oparo bizi, andikiro bizi.
 zai= birrin, otaza (ogiarri botaten jakon gari azala).

Iniaki MARTIARTU
 1997ko dagonilean

ATSOTITZAK ETA ESAKERAK

—Antza, ez da dantza.
 Dirubako anditasuna, su bageriko bartzuna.
 Ez dago txarrik, ondo ez datorrenik.
 —Eztul zaarra, lagun txarra.
 —Galdu beite gizona ta ez aren ospe ona.
 Lagun onak ondu, dongeak dongetu.
 —Lapiko utsak, zarata andia.
 —Martiaeren erdi(a)n, eguna ta gaua bardin.
 —Urrutiko intxaurrak amalau, etxera orduko lau.
 —Zelako izari, alako sari.
 —Zelan etorri, alan joan.
 —Zurrut eta purrut, batera ezin leiz.

Berbalapikoa

bartzun= bartzin, sumakil (txingarrei eragiteko agea).
 donge= txar, oker, biurri, gaizto.
 orduko= baino leentxuago.
 izari= balio, domu, salneurri / neurritasun, neurri, eratasun.
 zurrut= dzangada, zurrustada / zurrut egitearen zarata—itza.
 purrut= uzker, sabel—aize / uzkerra botatearen zarata—itza.

Iniaki MARTIARTU
 1997ko irailean